

Kervansaraylardan Otellere

Fatma Sedes*

ORCID:0000-0002-4064-7381

Öz

Türk mimarisinin ilk konaklama yapılarından kervansaraylar en basit tanımıyla kervanların konaklaması için ticari güzergâh üzerine inşaa edilen yapılardır. Hanlar ise küçük kervansaraylara verilen addır. Bu yapılar sayesinde kıtalar arası coğrafi bir konumda bulunan Anadolu'daki ticari uğraşların yolunda gitmesi, yol güvenliği, farklı cins malların değişik bölgelere nakledilmesi sorunu çözülmüş oluyordu. Kervansaray ve han yapılarının payitaht İstanbul ve Anadolu'nun değişik kentlerinde farklı yüzyıllarda inşaa edilmiş olmasından sonra Batı'lı anlamdaki ağırlama, konaklama yapılarına geçiş, uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleşmiştir. Sosyal yapının değişmesi, mimari oluşum üzerinde etkili olmuş, çok katlı, kagir konaklama tesislerinin ortaya çıkması ve gelişmesi ile kendini göstermiştir. Bu durum, kervansaray ve hanlarla belirlenen konaklama yapılarının hem mimarisini hem de konumlamalarını etkilemiştir. Günümüzde, Anadolu ve İstanbul'da bulunan tarihi han ve kervansarayları restore etme çabalarına tanık olmaktadır. Hem tarihsel hem de sosyolojik olarak bir döneme damgasını vuran konaklama / ağırlama yapılarının da hak ettikleri değerleri vurgulama amacı ile bu makale kaleme alınmış, farklı akademisyenler tarafından ele alınmış diğer örneklerin yanısıra Büyük Londra Oteli'nin bu kapsamda irdelenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, otel, tarih, koruma ve restorasyon, Pera

Gönderme Tarihi: 27/07/2019

Kabul Tarihi:22/09/2019

* Dr. Öğrt. Üyesi., İstanbul Aydın Üniversitesi, Mimarlık ve Şehir Planlam Bölümü, E-Posta: fatmasedes@aydin.edu.tr

Lost Value of Beyoğlu: Grand London Hotel

Fatma Sedes

ORCID:0000-0002-4064-7381

Abstract

According to historical researches, caravanserais and inns were the first accommodation buildings in Turkish architecture. These buildings were constructed on the trade roads, like Silk Road. Caravanserais and inns were generally located at Anatolia, while some of them were built near Istanbul. Influences from Europe, affected the whole living style since 18th century, when modern hotel buildings were started to be built, in Istanbul. The first modern hotels in İstanbul were built at 1840 in Pera, Beyoğlu. Later on many of them were constructed at Sisli, Ferikoy, Eminonu, Kadikoy, Bosphorus and Prince Islands. Accommodation buildings appear on the beginning of 19th century and develop till 20 th century in Ottoman Empirement. Life style and rules in state and social life were affected from European countries. During this period, according to the new life styles accommodation buildings took their planning and facade shapes. If it is thought that, once caravanserais and inns were popular in this geography, this was a new type in architecture, in Istanbul.

Keywords: Istanbul, hotel, history, preservation, Pera

Received Date: 27/07/2019

Accepted Date: 22/09/2019

От Караван-сараяв до отелей.

Резюме

Караван-сарай, одна из первых структур турецкой архитектуры для остановки на ночлег торговцев-путников, которые строились на маршруте для караванов. Гостиницами называли небольшие караван-сарайи. Благодаря этим строениям была решена проблема перевозки разных видов товаров в разные регионы, для Анатолии которая соединяла между собой континенты. После того как были построены различные виды сооружений караван-сараяв и гостиниц, воздвигнутые в различные времена в столице Стамбул и различных городах Анатолии, переход к западному типу гостеприимства и сооружений жилых комплексов для ночлега происходил на протяжении долгого времени. Изменение социальной структуры оказало эффективное влияние на архитектурное формирование и проявилось в появлении и развитии многоэтажных каменных жилых помещений, что сказалось как на архитектуре, так и на расположении жилых структур караван-сараяв и гостиниц. Сегодня мы являемся свидетелями того как упорно ведутся работы по восстановлению исторических гостиниц и караван-сараяв в Анатолии и Стамбуле. Эта статья была написана с целью подчеркнуть ценность размещения и гостеприимства того времени, которые оставили свой след как в историческом, так и в социологическом периодах. Так же на ряду с другими примерами различными академиком, было предложено изучить в этом контексте исследование Великого Лондонского Отеля (Great London Hotel).

Ключевые слова: Стамбул, отель, история, консервация и реставрация, Пера

Получено: 27/07/2019

Принято: 22/09/2019

Giriş

İstanbul tarihi boyunca üç imparatorluğa, farklı uygarlıklara ve kültürlere kucak açmış ve başkentlik yapmıştır. İstanbul'un stratejik bir konumda olması, bu kenti yüzyıllar boyunca çekim merkezi ve değişik yaşam tarzlarının sergilendiği bir yerleşim haline getirmiştir. İstanbul'un bir deniz kenti olması, ayrıca İpek Yolu ile Avrupa ile Asya arasındaki ticaretin akışını oluşturan geçiş yolu üzerinde bulunması, ticari etkinliklerin yoğun olarak yaşandığı bir konuma getirmiştir. Bu konumu ile hem yerli hem de yabancı ziyaretçileri kucaklayan bir uğrak yolu ve yeri olmuştur. Kaynaklarda İstiklal Caddesi ve çevresi "Pera", İstiklal Caddesi "Cadde-i Kebir, Grand Rue de Pera veya Pera Caddesi", Meşrutiyet Caddesi "Cadde-i Kabristan, Rue de Kabristan olarak anılmaktadır. Bilindiği üzere, Galata ve Pera, Beyoğlu İlçesi'nin güney ve doğu sınırlarındaki yerleşim merkezlerinin 19. yüzyıldaki adlarıdır. Pera, Batı'lı yaşam biçimi, merkezi yerlere yakınlığı ile ticari kuruluşların yoğun olduğu sosyal ve kültürel hayatın merkezi olma niteliğini taşımaktaydı. 20. yüzyılın başında, Tanzimat'ın ilanı ile de hız kazanmış olan batılılaşma düşüncesinin ve etkinliklerinin yaygınlaştığı dönemde, İstanbul'da özellikle Beyoğlu bölgesinde Batı'lı anlamda otel örnekleri inşaa edilmeye başlanmıştır.¹

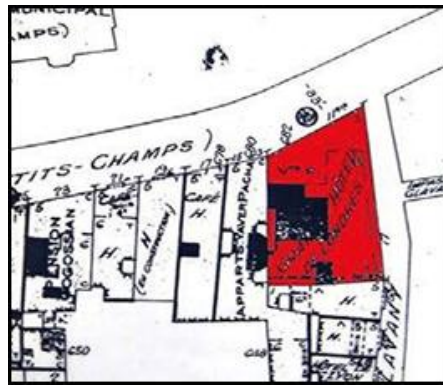

Şekil 1.

Büyük Londra Oteli bu dönemde kurulmuş ve dönemin İstanbul'unu Batı'yı

¹ Çağdaş Turan, Serap Özdemir Güzel ve Merve Baş, "Beyoğlu'nun Yitirilen Değeri Üzerine Kurum Tarihi Çalışması: Tokatlıyan Oteli"

tanıtın, önemli sanat, bilim ve diplomasi insanlarını ağırlayan bir yapı konumuna gelmiştir. Büyük Londra Oteli ününü, Avrupa'da 18. yy.'da başlayan başka ülkeleri gezip-görme eğiliminin artması ile yakalamıştır. 1700'li yıllardan itibaren batı'nın ilk gezginleri olan İngilizlerin İsviçre ve Marsilya kıyılarını görmek üzere gezilere başlamaları, bu ülkelerde açılan ilk görkemli otellere de İngiliz isimlerinin verilmesine yol açmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru meşhur "Orient Express" İstanbul'a kadar uzanınca, bu şehir Doğu yaşamını merak eden gezginlerin gözdelerinden biri olmuştur. Beyoğlu'nun en cazip yerlerinden Tepebaşı'nda ilk oteller yapılmaya başlanmıştır. Bunlardan en gözde olanlardan biri "Londra Oteli" veya "Grand Hotel De Londres" adını alır. Büyük Londra Oteli, Beyoğlu İlçesi'nin sınırları içinde, İstanbul'un merkez konumunda, ulaşım bağlantılarına yakın bir konumda yer almaktadır.²

Şekil2.³

Beyoğlu ilçesi, bilindiği üzere kuzeyde Kâğıthane, Şişli ve Beşiktaş İlçeleri, doğuda İstanbul Boğazı, batıda ve güneyde Haliç ile çevrelenmiştir. Galata ve Pera Bölgeleri, köprüler aracılığıyla Tarihi Yarımada'ya bağlanmaktadır. Londra Oteli 1891'de, yan sokağa adı verilen Glavany adlı ailenin (bugün Kallavi Sokağı) ahşap konağının yerinde, L. Adamopoulos ve N. Aperghis adlı iki ortak tarafından, Mimar Semprini'ye, o zamanın yaşam özelliklerini içerecek şekilde kagir (yığma) olarak inşaa ettirilmişti. Önceleri konut olarak inşaa edilen bina daha sonra otele çevrilmiştir. Binanın klasik mobilyalar ve kadife perdelerle döşeli banyolu odaları ve hidrolik asansörü vardır. Ziyaretçiler Haliç manzarasını panoramik olarak görmekteydiler. Otel başlangıçta Londra adını taşımakta ve bu ismin yanına Haliç'in güzel manzarasını anımsatmak için "Belle Vue" sözcükleri eklenmişti. Fakat belli bir süre için otelin

² Turan Akıncı, Beyoğlu

³ Elif Çelebi Yakartepe ve Can Binan, İstanbul'un Modernleşme Dönemi Otelleri (1840-1914) İstanbul's Modernization-Period Hotels (1840-1914)

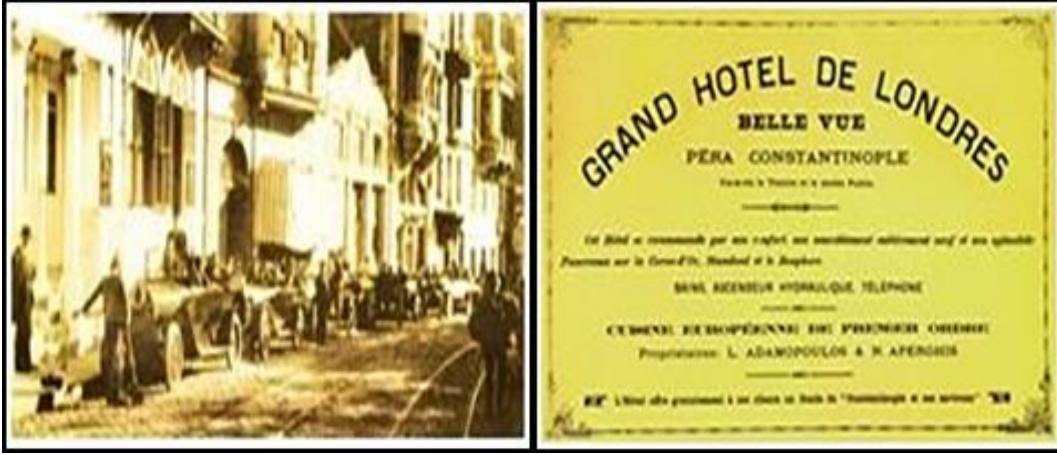
antetli kağıtlarında Londra adının kaldırıldığı ve sadece “Hotel Belle Vue” adının verildiği de görülmüştür.⁴ Yapı zamanına uygun olarak, rağbet gören bir biçimde, ön cephesi çok süslemeli, yan cephesi daha sade olacak şekilde karma üslupta inşaa edilmiştir. Ön cephede kullanılan taşlar Küçükçekmece taş ocaklarından getirilmiştir. Taşın yumuşaklığı ince işçilik için uygun idi, cephedeki iki kadın figürü binanın “alâmet-i farikası” olarak addedilmiştir.Londra Oteli, Pera Palas ve Tokatlıyan gibi daha büyük işletmelerle rekabet halindeydi ancak 1930’larda ekonomik yapıdaki bazı olumsuz değişiklikler ve İstanbul’daki Levantenlerin eski yaşam tarzlarını kaybetmeleri sonucunda otel gözde durumunu yitirmeye başlamıştır.1940'larda ise II. Dünya savaşı yoklukları ve perişanlıkları beraberinde getirince, Pera’daki yaşam eski parlaklığını kaybetmiştir.1950'lerde yeni konaklama tesislerinin yapılması ile Londra Oteli unutulmaya yüz tutmuştur. Bu süreç içerisinde otelin sahipleri ve işletme birkaç kez el değiştirmiştir.

Şekil3.

1926 tarihli İstanbul Rehberi’ne göre otelin sahibi Moulatich isimli şahıstır. 1930'larda ise tapu kayıtlarına göre otelin mülkiyeti d'Andria ailesinin üzerindedir. Soyları Ceneviz’e dayanan bu Levanten aile, meydanın Asmalımescit tarafında bulunan pasajın sahibi idi. Daha sonraları Yunanistan'a göç etmişlerdir. Andria ailesinin günümüzde Yunanistan'da da aynı mesleği sürdürdükleri ve otelcilik yaptıklarına bazı kayıtlarda rastlanmaktadır.

⁴ Büyük Londra Oteli Tarihi, <http://londrahotel.net/tr/index.html> (19.04.2019).

Şekil 4.

Şekil 5.

Otelin ünlü konukları arasında, 1922 yılında Toronto Daily Star gazetesi yazarı, işgal İstanbul'unu anlatan Ernest Hemingway de yer almaktadır. Pera Palas, Büyük Londra ve Tokatlıyan otelleri neoklasik cephe yapılarına örnek olarak verilebilir. Ancak otel yapıları incelendiğinde, bu yapıların kendilerine has cephe özellikleri olmadığı ileri sürülmüştür. Büyük otellerin Avrupalı mimar ve sanatçılar tarafından yapılmış görkemli dekorasyonları vardır. 1 Şubat 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Paris, Paris'teki lüks oteller gibi tanzim edilmiştir ve bezemelerde altın varak kullanılmıştır. İnşaatını Mimar Bossy'nin üstlendiği bu otelin, balo salonunun tasarım ve uygulaması M. Léon Parvillée, motiflerin renklendirilmesi ve varaklanması M. Laroche ile M. Biot ve M. Théophile'in atölyesi tarafından yapılmıştır. Pera Palas Oteli'nin mimarisi ve iç mekan bezeme ve tasarımı, İstanbul'un o yıllardaki en tanınmış mimarı Alexandre Vallaury tarafından yapılmıştır. Otelin iç dekorasyonunda birincil mekânlarda ve özellikle balo salonunda oryantalist (doğu kültürüne özgü) bir yaklaşım vardır. Yan mekânların tasarımında, asansör, merdiven korkulukları gibi bazı yapı elemanlarında ise Art Nouveau izleri görülmektedir. 19. Yüzyılda çoğu levanten mimarlar tarafından inşaa edilen oteller, dönemin en gelişmiş donanım ve sistemlerini izlemeleri açısından ilgi çekmektedirler. Bu oteller, İstanbul'un jeneratörle, elektrikle aydınlatılan, asansör ve kalorifer gibi teknik olanaklara sahip olan yapıları arasında yer almışlardır. Pera Palas ve Tokatlıyan otellerinin özel jeneratörlerinin olduğunu, elektrikle aydınlatıldıklarını, asansörlerinin ve kalorifer sistemlerinin bulunduğunu verdikleri reklam ilanlarından öğrenilmektedir. 1911 yılında Büyükkada'da açılan Splendid Palas Oteli'nin gaz motoru ile çalışan bir jeneratörü vardır. Büyük ve konforlu otellerde asansör bulunmaktadır. 1891 tarihinde hizmet vermeye başlayan Büyük Londra Oteli'nin hidrolik asansörü bulunmakta idi. Pera Palas

Oteli'ninki ise İstanbul'un ilk elektrikli asansörü olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca otelin asansörünün strüktürü, bu dönemin yeni malzeme ve yapım sistemlerinden olan dökme demir ve çelikten yapılmıştır.

Binanın solunda, şimdiki hediyelik eşya dükkanının yerinde hanımlar salonu, bu odanın simetriğinde ise kitaplık ve okuma salonu olduğu öğrenilmiştir. Bugün lobi olarak kullanılan mekanın, eskiden yemek salonu olarak işlev görmekte olduğu otel kayıtlarından öğrenilmektedir. Otel, 1967 yılında Hüzmeli soyadı ile tanınan bir aile almıştır. Otel restore edilerek 1980'lere kadar bu halde gelmiştir. 1983 yılında yapılan daha geniş çaplı bir renovasyon, Türkiye'de turizmin canlanması ile aynı tarihlere rastlamaktadır. Bunun sonucu olarak otelin tanınmışlığı artar. Seksenli yılların sonunda, Beyoğlu hareketlenir ve "eski" nin önemi kavranmaya başlanır. Bu dönüşümün bir sonucu olarak Büyük Londra Oteli bugün mimarların, sanatçıların, gezginlerin ve ilgilenenlerin buluşma noktası haline gelmiştir.

Şekil 6.

Şekil 7.

Şekil 8.⁵

⁵ Yakartepe ve Binan, İstanbul'un Modernleşme Dönemi Otelleri (1840-1914) Istanbul's Modernization-Period Hotels (1840-1914)

2. Büyük Londra Oteli'nin Çevresi

Şekil9.

Şekil10.

Şekil 11.

Şekil12.

Yapının mimarı, Guglielmo Semprini'dir. 1841 yılında İtalya'nın Romagna bölgesindeki Croce'de doğan Guglielmo Semprini 1875 yılı dolaylarında İstanbul'a gelmiştir. Mimarlık hizmetlerinden çok kurduğu inşaat şirketiyle mütehatlik yapan G. Semprini girişken ve güven veren kişiliğiyle kısa sürede hem dönemin Osmanlı yöneticileri hem de Beyoğlu'nun varlıklı aileleri tarafından tanınmıştır. Çok sayıda mütehatlik işi almasının ve bina inşaa etmiş ya da onarmış olmasının bir nedeni de 1870 yılındaki Beyoğlu yangınının neden olduğu büyük yıkımdır. Projelendirerek inşaa ettiği ya da mütehatlığını gerçekleştirdiği binalardan saptanabilen yapılar şunlardır;

1.Beyoğlu İstiklal Caddesi üzerinde "Santa Maria Draperis Kilisesi ve Hanı".

1870 tarihi yangınında harap olan kilise halen üzerinde bulunan yazıta göre Sultan II.

Abdülhamid Döneminde ve Rıdvan Paşa'nın Şehreminliğine rastlayan 1904 yılında tamamlanmıştır. Kilise yanındaki lojmanları ve önünde İstiklal Caddesi üzerinde bulunan Santa Maria Hanı ile birlikte bir site oluşturmaktadır.

2.Beyoğlu İstiklal Caddesi üzerinde Galatasaray'da ki Saint Antoine Kilisesi ve Apartmanları. G. Semprini_bu yapıların mütehatidir. İnşasına 1906 yılında başlanan binalar ancak 1912'de tamamlanabilmiştir. Neo-Gotik üslupta bir bina olan Saint Antoine Kilisesi'nin mimarı İtalyan asıllı Giulio Mongeri, mühendisi ise yine bir İtalyan olan Edoardo De Nari'dir.

3.Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi No:117'de "Büyük Londra Oteli".1891 yılında ahşap bir konağın yerine L. Adamopoulos ve N. Aperghis adlı iki ortak tarafından beş katlı, kagir, eklektik üslupta bir otel binası olarak inşaa edilen yapının cephesinde G. Semprini'nin adı mimar olarak kaydedilmiştir.

4.Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi No:109'da "Bir apartman". 1890 dolaylarında inşaa edilen kagir binanın cephesinde mimar olarak G. Semprini'nin adı bulunmaktadır.

5.Tünel'de Galip Dede Caddesi No:85'de "Bir apartman".1896 yılında inşaa edilen kagir binanın cephesinde mimar olarak A. Gastoris ve G. Semprini'nin adları bulunmaktadır. Ancak yapının tasarımının A. Gasdorlz'a, uygulama ve mütehatliğinin G. Semprini'ye ait olduğu anlaşılmaktadır.

6.Tünel'de "Alman Lisesi". Mimari planlaması M.F. Cumin'e ait olan binanın uygulama ve mütehatliğini G. Semprini yapmıştır.

7.Taksim Sıraselviler Caddesi'nde "Alman Hastanesi Yenileme ve Onarımı" nın mütehatliğini yapmıştır.

8.Tarabya'da Yeniköy-Tarabya Caddesi üzerindeki "Alman Elçiliği Yazlık Köşkleri". XIX. yüzyıl sonlarında inşaa edilen binaların mimari tasarımı Alphonse Cingria'ya uygulama ve mütehatliği G. Semprini'ye aittir.

9.Tünel'de "Alman kulübü/Teutoniya Salonu". XIX. Yüzyıl sonlarında inşaa edilen yapının projesi Anadolu Osmanlı Şimendifer Kumpanyası'ndan mimar-mühendis Von Mackensen'e, uygulaması G. Semprini'ye aittir.

10.Karaköy Yüksek Kaldırım'da "Alman Eşkanaz Sinagogu". XX. Yüzyıl başlarına ait olan binanın projesini İtalyan asıllı Mimar Gabriele Tedesehi hazırlamış, uygulamasını G. Semprini yapmıştır (Dr. Sinan Genim).

11.Şişli Bomonti’de “İtalyan Salesiani Okulu”. XX. Yüzyıl başlarında inşaa edilen ve halen özel Erim Lisesi olarak kullanılan yapıda uygulamanın yanı sıra projeyide G. Semprini’nin yapmış olduğu ileri sürülmektedir.

12.Beyoğlu İstiklal Caddesi üzerinde ‘‘Rus Elçilik Binası Onarımı’’.1838-1849 yılları arasında İtalyan asıllı mimar Gaspare Trajano Fossati tarafından inşaa edilen yapı XIX. Yüzyıl sonlarında onarıma gereksinim duyulmuştur. Söz konusu onarımı G. Semprini ve inşaat şirketi gerçekleştirmiştir.

13.İstanbul’un simgesi haline gelen ve yapımı Bizans Dönemine kadar inen ‘‘Kız Kulesi Onarımı’’, XX. Yüzyıl başlarında G. Semprini_eliyle ciddi bir bakım ve onarım geçirmiştir.

14.Kadıköy Hasanpaşa’da “Kadıköy Gazhanesi İnşaatı”. 1 Ağustos 1891 de yapım ve 50 yıllık kullanma imtiyazı Fransız mühendis Charles George’a verilen gazhanenin yapım işini G. Semprini’nin inşaat şirketi üstlenmiş ve 1892 de tamamlanmıştır.

15.Dönemin gözde mimar ve müteahhidi G. Semprini’nin inşaat işini üstlendiği bilinen ancak günümüze gelmeyen iki uygulamasından ilki, yöneticilerinden olduğu Feriköy Latin Katolik Mezarlığı’na gelir sağlamak amacıyla XX. yüzyıl başlarında yaptığı “Feriköy Mezarlığı Cephesi Sıra Dükkanları”, ikincisi ise Galata Azapkapı’daki “Sankt George Avusturya Hastanesi Onarımı” dır (Pera’daki İtalyan İzleri, Divarese Blog).

“1836’da kaleme aldığı bir mektupta Mustafa Reşid Paşa, Osmanlı şehirlerinin büyük bir bölümünü tehdit eden yangınlara karşı tek çözüm olan kagir yapı tekniğinde uzmanlaşabilmek için bazı öneriler geliştirmektedir. Bu önerilerden biri, batı’lı mimarların ülkeye davet edilebileceği diğeri ise yetenekli on, on beş gencin mimarlık okumak üzere Avrupa’ya yollanabileceğidir.”.

Mustafa Reşid Paşa’nın bu önerisi doğrultusunda hareket edildiği anlaşılmaktadır, zira 19. yüzyıl sonlarına doğru, kagir inşaatların sayısının hızla arttığı bir süreçte Osmanlı mimarların sayısında da artış görülmektedir. Bu arada 1883 yılında kurulan İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’nden mezun olan mimarların da bu gelişmede rolü olduğu söylenebilir.⁶

19. yüzyıl yabancı ve Levanten mimarlar konusunda, Cengiz Can’ın çalışması pek çok ismi bir araya getirmekte ve bu mimarların tanınan eserleri hakkında geniş bilgi

⁶ Cengiz Can, İstanbul’da 19. Yüzyıl batılı ve Levanten mimarların yapıları ve koruma sorunları,1993.

vermektedir. Bu mimarların çoğu Fransa veya İtalya'da eğitim görmüşlerdir. Can'ın çalışmasında şu isimlere rastlanmaktadır; Gaspard ve Guiseppe Fossatti, William James Smith, Charles Garnier, Giovanni Batista Barborini, Giorgio Stampa, Bourgeois, Pietro Montani, Guglielmo Semprini, Alexandre Vallauray, Raimondo d'Aronco, Jachmund, Guilio Mongeri. İstanbul'un çeşitli bölgelerinde bu mimarlara ait resmi ve sivil mimari yapılar bulunmaktadır. Bu mimarlardan bazıları Paris'te kısa dönem özel okullarda eğitim almış ve sonra mesleğe atılmış profesyonellerdir. Bu grupta Guglielmo Semprini sayılabilir, Semprini İstanbul'a 1870 yılındaki büyük Pera yangınından sonra gelmiştir. Mimari eğitimi konusunda detaylı bilgi olmayan Semprini'nin Levanten ve yabancı aileler için birçok yapı inşaa ettiği bilinmektedir. Semprini'nin inşaatını üstlendiği veya projesini hazırladığı binalar; Tepebaşı'nda Londra Oteli, aynı yapı adasında bir apartman, Santa Maria Draperis Hanı ve Kilisesi, Alman okulları, Alman Hastanesi, Alman elçiliğinin yazlık konutu, Kulüp Teutonia, Alman sinagogu ve Bomonti'de İtalyan Salesiani okuludur. Sonuçta, Avrupa'dan gelen ve yeni inşaat tekniklerini bilen ortalama bir mimar veya usta İstanbul'da oldukça rağbet görmekte ve birçok bina inşaa eden, mimarlık camiasında tanınmış kişiler haline gelebilmiştir.⁷

3. Büyük Londra Oteli ve Yakın Çevredeki Otellerin Günümüzdeki Korunmuşluk Durumları ve Restorasyonlar

Galata'da 33 ve Pera'da 49 otelin açıldığı ortaya konduğu tez çalışmasında belirtilmektedir. Ancak bu otellerden Galata'da 4 ve Pera'da 10 otelin tamamen ya da kısmen korunabildiği belirlenmiştir. Galata'daki günümüzde korunacak değerlere sahip yapıların Hôtel Varna (1895), Hôtel Mer Noire (1905), Hôtel Montenegro (1905) ve özel adı belirtilmemiş ancak günümüzde 95 Ada / 4 Parsel'de yer alan bir otelin (1905) olduğu saptanmıştır.⁸ Pera'dakilerin ise **Grand Hôtel de Londres (1891), Hôtel Metropole (1891), Hôtel Bristol (1893), Hôtel St. Petersburg (1895), Hôtel Pera Palas (1895), Hôtel Khedivial Palace (1896), Grand Hôtel de Kroecker (1896), Hôtel M. Tokathyan (1900), Hôtel de Constantinople Palace (1901) ve Hôtel de France (1905) oldukları tespit edilmiştir.⁹**

4. Büyük Londra Oteli'nin Koruma Bağlamında İncelenmesi ve Yapılan

⁷ Ayşe Öncel Derin, Apartman, Galata'da Yeni Bir Konut Tipi (Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü)

⁸ Yakartepe ve Binan, İstanbul'un Modernleşme Dönemi Otelleri (1840-1914) İstanbul's Modernization-Period Hotels (1840-1914)

⁹ Yakartepe ve Binan, "İstanbul'un Modernleşme Dönemi Otelleri (1840-1914) İstanbul's Modernization-Period Hotels (1840-1914)", İstanbul'un Tarihi Otelleri (1840-1914) ve Koruma Kapsamında Galata ve Pera Otellerinin Değerlendirilmesi başlıklı Doktora Tezinden türetilmiştir.

Çalışmalar

1960'larda çatısındaki, duvarlarındaki ve pencere detaylarındaki bozulmalar nedeniyle restore edilmiştir. Ayrıca dış cephedeki renk değişimleri sebebiyle de restore edilme gereksinimi duyulmuştur. Giriş bölümü ve banyoları da yenilenen bölümler arasındadır. Bu restorasyonla bazı oda isimleri de değiştirilmiştir. Yenilenen odaların isimleri de Haliç, Agatha Christie ve Orient Ekspres gibi otelin tarihine uygun olarak belirlenmiştir.

Şekil15.

Şekil16.

Şekil17.

Büyük Londra Otel'i 1982 yılında, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'ndan alınan kredi ile yeniden onarıldı. Daha önce turistik oteller sınıfına dahil olmayan otel bu onarım ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın şartlarına uygun bir hale getirildi. Anıtlar Yüksek Kurulu'na ikinci derece tarihi bina olarak tescil edilen binanın onarım çalışmalarında oda sayısı değiştirilmedi; her katta 12 olmak üzere dört katta toplam 48 oda var. Çatı da ise daha küçük boyutta 6 oda yer almaktadır. Son restorasyonu Plaza Group tarafından yapılmıştır.

Şekil 18.

Şekil19.

4.1 Büyük Londra Oteli'nin Ashı Korunarak Restore Edilen Cephe Görünümü

Şekil20.

Şekil21.

Şekil22.

4.2 Büyük Londra Oteli'nin Restore Edilen Giriş Bölümü

Şekil23.

Şekil24.

Büyük Londra Oteli'nin ıslak hacimleri otel dokusuna uygun değildir. Günümüze de uygun olmayan bu görüntü 80'lerden kalma bir görünüme sahiptir. Banyo yakın geçmişle uzak geçmiş arasında kalmıştır. Tarihi dokuya sahip bu otelin yenilendiği tarihlerde modern bir banyo yapılmıştır. Fakat günümüze göre demode, tarihi dokuya göre ise uyumsuzdur.

Sonuç ve Öneriler

Büyük Londra Oteli, Türkiye'deki otelciliğin gelişimine öncülük eden bir otel işletmesi olarak faaliyet göstermiştir; pek çok tarihi kişilere de ev sahipliği yapmıştır. Beyoğlu'nu Avrupa'ya tanıtmakla kalmamış, dünya edebiyatına da taşımıştır. Önemli bir değer, maalesef Pera Palas'ın restore edildiği gibi korunamamıştır. Büyük Londra Oteli; eski gazete sayfaları, birtakım arşivler ve kitaplar incelendiğinde, kısmen ulaşılabilen bilgilerle, önemi yeni nesil tarafından ancak anlaşılabilen, yitirilmiş bir değer portresi çizmektedir. Otelin yeniden kazanılması konusunda önemli bir adım olarak, Büyük Londra Oteli'nin, Pera Palas örneğinde olduğu gibi, otel hakkında kendi dönemine ilişkin bilgilerin elde edilmesi ve titizlikle yürütülecek olan bir çalışma ile "Müze Otel" olarak değerlendirilebileceği önerilebilir.¹⁰ Bu mimari değeri yeniden kazanmak için bu değer tanıtımının hem ulusal hem de uluslararası alanda yapılması gereklidir. Büyük Londra Oteli incelendiğinde, otelin ilk yıllarına ait olan yapı özelliklerinin hala korunduğu ve ziyarete açık olduğu görülür. Ayrıca dikkat çeken başka bir konu da, özellikle Büyük Londra Oteli'nde dönemin ünlü isimlerinin kaldıkları ve "Müze Otel" kavramı kapsamında konukların ziyaretine açılan odaların iç mekan düzenlemelerinin bile titizlikle korunup, değiştirilmemiş olmasıdır. O dönem kullanılan araç ve gereçler korunmuştur ve gezip görmeye açık tutulmaktadır. Büyük Londra Oteli el değiştirdikten sonra o dönem kullanılan araç-gereçlerin ve iç mekan tasarımı için kullanılan her türlü eşyanın nerede muhafaza edildiğinin veya ne kadarına ulaşılabileceğinin araştırılması, bulunan eşyaların yeniden sergilenmesi ve benzer özellikte olanlarının replikalarının yapılması, bunların otelin iç tanziminde ve hizmet aşamasında yer alması düşünülebilir. Ayrıca sadece bu eşyalara yer verilmesi açısından değil, aynı zamanda otelin o dönemki haline ilişkin bilgi alınması ve otelin yeni iç mekan düzenlenmesinin, iç ve dış mimarisinin eski biçimi ile uyumlu olarak yapılması için elzem olduğu görülmektedir. Çünkü Pera Palas Oteli'nde ve diğer "Müze Otel" kavramındaki otelerde olduğu gibi, Büyük Londra Oteli'nin layık olduğu değeri bulması, geçmişinden gelen mimari izleri yaşatmakla gerçekleşeceği düşünülmektedir.

¹⁰ Turan, Özdemir Güzel ve Baş, "Beyoğlu'nun Yitirilen Değeri Üzerine Kurum Tarihi Çalışması: Tokatlıyan Oteli"

Kaynaklar

- AKIN, N., *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera*, Literatür Yayınları, İstanbul, 2002.
- AKINCI, T., *Beyoğlu, İstanbul*
- ALTINDİREK, G., *İstanbul Aydın Üniversitesi*, İstanbul
- AYKUT, P., “Londra Oteli”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, c: 5, (1994a): 227, İstanbul,
- AYKUT, P., “Tokatlıyan Oteli”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, c: 7, (1994b): 272, İstanbul.
- AYKUT, P., “Splendid Oteli”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, c: 7, (1994c): 40-41, İstanbul.
- BATUR, A., “Pera Palas Oteli - Mimari”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, c: 6, (1994): 240-241, İstanbul.
- BAYER, M.Z., *Turizm’e Giriş*, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul, 1992.
- BOA, 14 safer 1322, DN: 471, GN: 126, FK: Y..A...HUS., 1904
- CERVATİ, C. R., L’indicateur Otoman Illustre Annuaire Almanach du Commerce, publie par Cervati Frere S&D. *Fatzea, Constantinople*, 1883.
- CEZAR, M., *XIX. Yüzyıl Beyoğlu’su*, Akbank Yayını, İstanbul, 1991.
- ÇELİK, Z., *19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 1998.
- DAĞDELEN, İ., *İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları - 20. YY Başı*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, c: 1, İstanbul, 2005.
- DAĞDELEN, İ., *Charles Edouard Goad’ın İstanbul Sigorta Haritaları*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2007.
- DÖKMECİ, V. ve ÇIRACI, H., *Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul, 1990.
- DURUDOĞAN, S., *XIX. Yüzyılda Pera / Beyoğlu’nun Ekonomik, Kültürel ve Politik Yapısının Mimariye Etkileri*, İTÜ FBE, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998.

- DUYAR, D., *Özel Belgeli ve Özel Nitelikli Otellerde Müşteri Memnuniyeti ve Kalite Yönetimi Örnek Alan Çalışması: Dersaadet Otel İstanbul*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul,2007.
- ELDEM, S. H., *Boğaziçi Yalıları - Rumeli Yakası*, Vehbi Koç Vakfı Yayınları, c.1, İstanbul, 1993.
- ERGİN, O.N., *İstanbul Şehir Rehberi*, İstanbul Belediyesi Yayını, İstanbul, 1934.
- ERGİN, O.N., “Otel İttihâz Edilecek Ahşâb Ebniye Hakkında Olunacak Tekayyüdâta Dâir Tezkire-i Emânet Penâhi”, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, c 7, (1995c): 3953, İstanbul.
- GAUTIER, T., *İstanbul Dünyanın En Güzel Şehri - 1856*, çev. Nuriye Yiğitler, Profil Yayıncılık; İstanbul, 2007.
- GENİM, S., *Konstantiniyye'den İstanbul'a*, Suna ve İnan Kırâç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2006.
- GÖKSEL, A.E., KUNERALP, S., “Establishmentand Development of Hotels in 19th Century İstanbul”, *I. Interna Cilt Vol. 6 - Sayı No. 2*,(1981): 93.
- GÜLERSOY, Ç., *Hotel d'Angleterre*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul, 1985.
- GÜLERSOY, Ç., *Tepebaşı Bir Meydan Savaşı*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul, 1993.
- GÜLERSOY, Ç., *Büyükada*, Gülersoy Vakfı Yayını, İstanbul, 1997.
- GÜLERSOY, Ç., *Beyoğlu'nun Yitip Gitmiş 3 Oteli*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayını, İstanbul, 1999.
- HUBER HARİTASI, *Atatürk Kütüphanesi Arşivi*, İstanbul, 1887 – 1895.
- İSTANBULLU, F. F., *Turizm - Seyahat İlişkisinin Tarihi Seyri İçinde Değerlendirilmesi ve İktisadi Yönünün Ağırlık Kazanması*, İstanbul Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1988.
- KARGI, H., “Metro Han”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, c: 5, (1994): 414-5, İstanbul.
- KAYIN, E., *İzmir Oteller Tarihi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2000.

- KIRIMTAYIF, S.,“19. Yüzyılda Avrupa ve Amerika’daki Otellerle Kıyaslandığında Pera Palas’ın Yeri”, *Efsanelerden Günümüze İstanbul Seçme Yazılar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2002.
- KTVKK, *II No’lu Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulu*, İstanbul, 2007.
- KURUYAZICI, H., “Beyoğlu Yapıları ve Mimarları”, *Geçmişten Günümüze Beyoğlu*, Taç Vakfı Yayını, c: 2, (2004):605-10,İstanbul.
- KÜÇÜKERMEN, Ö. ve ERDA, S., “Malzeme – Mimarlık İlişkilerinde Yerellik ve Özgünlüğe Etkileri”, *Kentler Mimarlıkların Pazaryeri, XXII. UIA Dünya Mimarlık Kongresi*, İstanbul, 2005.
- National Congress on the History of Turkish – Islamic Science and Technology, İTÜ.
- ÖDEKAN, A., “Neoklasik Mimari”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, c. 6, (1994): 65,İstanbul.
- ÖNCEL,DERİN, A., *Apartman, Galata’da Yeni Bir Konut Tipi* (Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü)
- ÖZTÜRK, F. Z., “Osmanlı Devleti’nde Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme”, *Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme*, Pegem Akademi Yayını, Ankara, 2008.
- SARIÖZ, P., *Bir Zamanlar İstanbul*, İdea İletişim Hizmetleri A.Ş. Yayını, İstanbul, 1996.
- SUSINI, F., From the Grand Tour to the Grand Hotel, *Arch. Histories*6:3,pp. 1-10
- ŞAHİN, B., *İstanbul Aydın Üniversitesi*, İstanbul
- TUĞLACI, P., *Tarih Boyunca İstanbul Adaları*, Say Yayınları, c: 1 - Adalar, İstanbul, 1995a.
- TUĞLACI, P., *Tarih Boyunca İstanbul Adaları*, Say Yayınları, c: 2 - Adalar, İstanbul, 1995b.
- TURAN, Ç., ÖZDEMİR GÜZEL, S. ve BAŞ, M., “Beyoğlu'nun Yitirilen Değeri Üzerine Kurum Tarihi Çalışması: Tokatlıyan Oteli”
- ÜSDİKEN, B., Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – III (Hôteld’ Angleterre), *Tarih ve Toplum Dergisi*, c. 16, sayı: 97, İstanbul, 1992a.
- ÜSDİKEN, B., Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – V (Pera Otelleri), *Tarih ve Toplum Dergisi*, c. 17, sayı: 99, İstanbul, 1992c.
- YAKARTEPE, E. Ç. ve BİNAN, C., *İstanbul’un Modernleşme Dönemi Otelleri (1840-1914) Istanbul’s Modernization-Period Hotels (1840-1914)*
- YENEN, M. ve KAYSERİLİOĞLU, S., *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, (1994): 308-

9, İstanbul.

YERGÜN, U., *Batılılaşma Dönemi Mimarisinde Yapım Teknolojisindeki Değişim ve Gelişim*, YTÜ FBE, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2002.

ZAT, V., *Eski İstanbul Otelleri*, Bilge Karınca Yayınları, Cilt: 94, İstanbul,2005.

<http://londrahotel.net/tr/index.html> (19.04.2019).

<http://www.plazagroup.com.tr/mimari-restorasyon> (21.04.2019).

<https://kikasworld.com/2013/02/02/grand-hotel-de-londres> (22.04.2019).